



# Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

## Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

**Danskernes Historie Online** er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

### Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

### Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

### Links

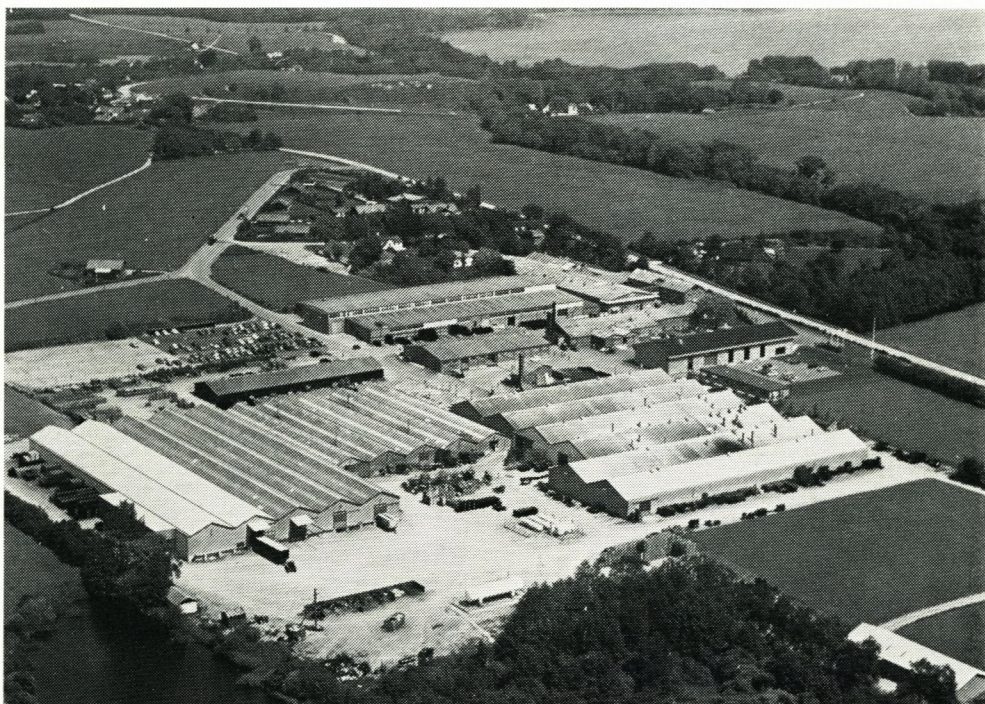
Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

# SORANER - *bladet*

*Månedsskrift for Soransk Samfund*  
*Årgang 65 . Nr. 3*

*Marts*  
1980



*Kongskilde Maskinfabrik A/S - 33.000 etagemeter på 20 ha jord.*

Indhent tilbud på

Person-, Last-, Varevogne



**MERCEDES-BENZ**

**4300 HOLBÆK**  
Hovedvej 4  
(03) \*43 41 22

**4400 KALUNDBORG**  
Slagelsevej 162  
(03) \*51 11 66

**4500 NYKØBING Sj.**  
Autogården  
(03)\* 41 11 22

Nyt tøj til bilen

**ALTIKA**

Autokonfektion  
Blegdamsvej 28  
2200 København N  
(01) 39 64 41

*Poul & Bent Henningsen*  
(1939)

**Storno**

RADIOTELEFONER

Artillerivej 126

Telefon (01) 57 68 00

Sorø Akademis  
Skovdistrikt



Telf. (03) 63 01 25

gælder det **SPHAGNUM** så tal med

**Pindstrup Mosebrug** A/S

Pindstrup  
8580 Ryomgård  
Telefon (06) 39 61 00

**SAAB**

**LANCIA  
POLSKI FIAT**

Salg - Service

Aut. SAAB-forhandler  
**NIELS THIELE**

Automobiler  
**STENLØSE**  
Tlf. (03) 17 00 72

**SVEGÅRDS  
BOGHANDEL  
SORØ**

TELEFON (03) 63 00 27  
POSTKONTO 6 00 71 63

**THOR-VASK - NÆSTVED**

TELEFON 72 25 50



C.M. Tom Petersen  
Academia Sorana

efter tegning af Christian Tom-Petersen

# SORANER-BLADET

MARTS 1980

65. ÅRGANG

NUMMER 3

## Kongskilde Maskinfabrik

Af Hugo Bach.

### Sorøgnens største virksomhed

Hvordan går det til, at der fra ingenting i løbet af en menneskealder på omtrent bar mark opstår en virksomhed med næsten 500 ansatte plus lige så mange til i 12 udenlandske afdelinger, der er groet op i 5 verdensdele?

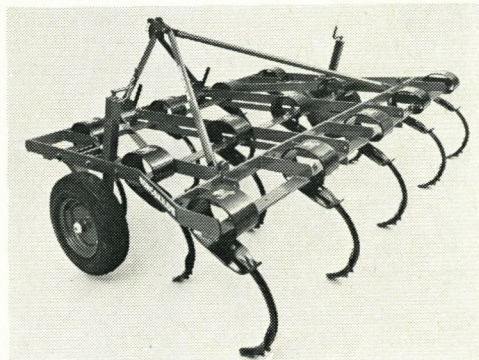
Tilfældigheder vil man nok sige, og det er sikkert også rigtigt, når man betragter ideens opståen, starten og den første kamp for at bestå. Som mange igangsættere havde de to svogre Hans Tyndeskov (S 42) og Mogens Petersen ikke meget at risikere, og det kendetegner vel mange igangsættere. Den første tid var svær, men ved stædighed, en usandsynlig stor arbejdsindsats, nøjsomhed og en passende mængde held, kom man over det døde punkt. Det stivede jo også af, at konerne havde jobs og bragte penge til huse.

Var starten præget af tilfældigheder, var fortsættelsen det absolut ikke. Nu var virksomheden i gang, og målbevidsthed prægede indsatsen i den følgende periode, man skaffede eksperter både udefra og ved at ansætte nye medarbejdere, som besad viden på de områder, hvor man ikke selv var for velfunderet. Det omgivende landbrugsmiljø og begge svogres beskæftigelse med landbrugsmaskiner på en nærliggende virksomhed gav inspiration. Omkring 1950 var vandringer fra land til by så småt kommet i gang, og hvad var mere naturligt, end at landbruget erstattede den manglende arbejdskraft med maskiner; der måtte være noget at gøre.

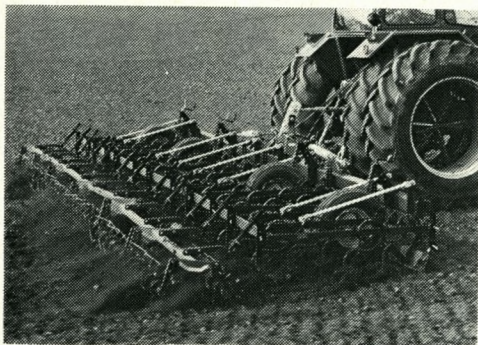
De første år gik med at få skabt en kundekreds i Danmark, først og fremmest for virksomhedens allerførste produkt, *kornblæseren til pneumatisk korntransport*, men siden kom

*siloe, harver* og andet udstyr til. Ofte blev de nye produkter til at begynde med købt fra andre producenter som supplement til det, man selv fremstillede, men efterhånden som salget voksede, og leverandørerne ikke kunne følge med, begyndte man selv at producere de pågældende varer, i reglen med en række indbyggede forbedringer.

I 1957 afløstes det oprindelige personlige interentskskab af aktieselskabsformen, og man begyndte at interessere sig for eksport, først til nabolandene. Der var formuleret en filosofi, der gik ud på, at produktionen kun skulle omfatte få produktlinier i store styktal, og for at nå disse måtte der opbygges en afsætning i udlandet. Ved at eksportere var der også mulighed for at opnå en fortrinstillig bl. a. med hensyn til finansiering, der er af vital betydning for virksomheder, som vokser og derfor



Stubharve til efterårsarbejde.



Største harvemodel, bearbejder 8 ha i timen.

til stadighed har brug for flere penge, end firmaet selv kan tjene.

#### Eksport

Eksporten udviklede sig gunstigt, og i 1959 tog man et skridt, der skulle vise sig at danne skole for virksomhedens fremtidige udvikling og struktur; den første udenlandske filial blev grundlagt i Tyskland. Denne organisationsform viste sig snart fordelagtig, og med 1-2 års mellemrum blev der oprettet nye filialer eller datterselskaber i Holland, Canada, England, Frankrig, Østrig, Sverige, Italien, Finland, Brasilien, Sydafrika og Australien. Sammen med hjemmemarkedet udgør disse hovedmarkedet - tilsammen over 85 pct. af omsætningen; de sidste 15 pct. går til resten af verden, som eksportafdelingen tager sig af, men med enkelte undtagelser er disse markeder især ulande, hvor regelmæssig afsætning i større omfang ikke er mulig.

#### Kongskildefonden

En ændring af ejerforholdene skete i 1965, da de to stiftere besluttede at skænke 51 pct. af deres aktiebesiddelse til et fond. Hovedsigtet hermed var i al fremtid at gøre virksomheden uafhængig af enkeltpersoner, men samtidig at undgå den alvorlige beskatning, der kunne blive fatalt for selskabets beståen ved et fremtidigt generationsskifte.

På grund af selskabets opdeling i en række relativt autonome enheder i mange lande, fandt man det i 1973 hensigtsmæssigt at ændre strukturen ved at oprette et holdingselskab: Kongskilde Koncernselskab A/S, der kom til at eje samtlige aktier i den danske fabrik og de udenlandske selskaber. Koncernselskabet kan betragtes som bestyrelsens forlængede arm over for datterselskaberne, idet det tager sig af ledelses- og organisationsforhold, overvågelse af økonomi og budgettering, bistand ved finansiering og ikke mindst fastlæggelse af strategier for den fremtidige udvikling.

Kongskilde har nu 30 år på bagen, og man må så småt til at forberede et generationsskifte, så virksomheden stadig vil have en aktiv og handlekraftig ledelse. Mogens Petersen, den ene af stifterne, fyldte 60 i begyndelsen af 1979 og trak sig dermed tilbage fra aktiv tjeneste. At han også valgte at emigre-

rere til Canada, hvor han ganske vist har både en bror og en søn boende, kom dog vist bag på de fleste. Datterselskabet i Tyskland, der blev oprettet for 20 år siden, har for nylig fået sin 3. leder, idet allerede 2 er faldet for aldersgrænsen.

Datterselskaberne i udlandet, der i første række blev stiftet for at virke for afsætningen af den danske fabriks maskiner, er nu begyndt at få egen produktion. Der er allerede fabrikation i Holland, Frankrig, Canada, Brasilien og England. Årsagerne til, at produktionen decentraliseres er bl. a., at visse lande kræver specielt markedstilpassede redskaber, der spares fragtomkostninger, finansiering i udlandet er ofte billigere, og endelig spredes risikoen ved ikke at lade al fremstilling foregå på et sted.

Efter et par år med beskedne resultater lykkedes det i 1978/79 at få et virkelig godt år med et overskud på 20 mill. kr. Efter skat og udbytte blev størstedelen af indtjeningen henlagt til forøgelse af egenkapitalen for at muliggøre en fortsat udvikling. I 1978/79 beløb koncernomsætningen sig til 337 mill. kr., hvoraf de ca. 300 mill. sælges i udlandet.



Anlæg til tørring og lagring af korn.

# Ny oversættelse af Morten Børups Vårvisse

Vi har mere også digtere iblandt os! Alle soranere kender fra overskæringsaftenen Morten Børups Vårvisse, og nu har sognepræsten i Broager Svend Vestergaard (S 35) begået en ny oversættelse, som bringes her:

In vernalis temporis  
ortu laetabundo,  
dum recessum frigris  
nunciat hirundo:  
terrae, maris, nemoris  
decus adest deforis  
renovato mundo:  
vigor redit corporis,  
cedit dolor pectoris  
tempore iucundo.

Terra vernat floribus  
et nemus virore,  
aves mulcent cantibus  
et vocis dulcore:  
aqua tempestatibus  
caret, aër imbribus,  
dulci plenus rose,  
sol consumptis nubibus  
radiis potentibus  
lucet cum decore.

O quam mira gloria,  
quantus decor Dei,  
quanta resplendentia  
suae faciei:  
a quo ducunt omnia,  
summa, ima, media  
formam speciei,  
magis haec distantia  
quam sit differentia  
noctis et diei.

*Morten Børup (c. 1500).*

Frydelig kom unge vår  
over høj og dale,  
kulden brat tilbage går,  
melder os en svale.  
Mark og skov i skønhed står,  
de fik atter blide kår,  
vakt af vinterdvale.  
Kræfter ny hvert legem får,  
lægt har og vort hjertesår  
vårens milde tale.

Jorden får sit blomsterflor,  
skoven sig forynger,  
forårssang de fuglekor  
sødt nu for os synger.  
Storm ej hænger hav og jord,  
uvejr sætter mer ej spor,  
yndig dugg kun tynger,  
uden sky i syd og nord  
stråleglans fra solen stor  
prægtig alt omslynger.

O, hvor stor lyksalighed,  
hvilken pryd og ære,  
af Guds åsyns herlighed  
jorden glimt må bære:  
Alt hvad pragt og liflighed  
alle ting han smykked med,  
høje, dybe, nære,  
spejler hans livsalighed,  
selv så fjern som nogen véd,  
dag fra nat mon være.

*S. T. Vestergaard (1978).*

Morten Børups carmen vernale er flere gange blevet oversat. Almindeligt anvendt er Fr. Moths' oversættelse fra 1913, kendt fra Høj-skolesangbogen (det første ord her har jeg ladet gå igen, også for genkendelsens skyld).

En oversættelse af H. H. Blache er gengivet af Carl S. Petersen i hans og Vilh. Andersens Litteraturhistorie I, side 115. Mest poetisk sving har nok Vilh. Andersens (i Erasmus I). Og endnu flere skal foreligge.

Alligevel har jeg følt mig fristet til at forsøge en ny gendigtning, nærmere på originalen i tankegang såvel som billed- og ordvalg. Til forskel fra de to førstnævnte har jeg for eksempel fulgt originalens rim mønster.

Anledningen var artiklen »Omkring Morten Børups majvisse« i Hymnologiske meddelelser 1978/2, side 69ff, af cand. phil. Niels W. Bruun, hvem jeg også skylder tak for kyndig kritik og vejledning i en interessant brevveksling om forståelse og for mit vedkommende gengivelse af den vanskelige sidste halvdel af sidste vers.

*S. T. Vestergaard (S 35).*

Vedr. melodi til Børups vårvisse henvises til Folkehøjskolens Melodibog, 4. og 5. udg.

Oversættelsen er trykt i HM 1979/1, side 1.

---

## Der kom et postkort

Sveno pastor Broagerensis Svenoni lectori Sorano, soladi suo salutem magnan. Magno cum gaudio mihi inopinanti ex epistula tua benigna cognitum est, carmen vernale illius rectoris Arosiensis a me translatum aliquo in exemplari vernali »chartae Soranae« tuis curis ab originali, ut puto, adjecto impressum apparituum esse. Gratias tibi ago.

Nunc demum comperi, Soranos eo quoque carmine et quidem »transitui« uti. Quà cantilenà autem nescio – an ea Caroli Nicolai filii sive ea antiqua Martino B. ipsi tributa, quae, ut scis, quotidie e turre curiali Arosiensi sonat. Latinis ac Danicis verbis posterior idonea mihi videtur.

De nuptiis filiae vestrae congratulor. Cura ut valeatis

*Svend V.*

*(Oversættelse side 32).*

# Soranere skriver

Af A. Kann Rasmussen.

I juledagene har jeg læst en del af de hæfter, der i ugerne op til jul er landet på mit bord, og jeg har glædet mig over de mange interessante artikler, der skyldes soranere og andre med tilknytning til vor skole i Sorø.

Lad mig nævne nogle af disse artikler:

I *Medicinsk Forum*, der kommer med 6 nr. om året, er der i nr. 6 en fra nr. 5 fortsat artikel af lægen og forfatteren *Axel Beck* (S 1928): *Ars medica anno domini MCMXXXIX ante tempus diluvii et ultimo Thule*, der levende og meget direkte meddeler spredte erindringer fra seks års virke (1939—45) som distriktslægevikar i Grønland.

I nr. 6 af samme tidsskrift findes en betagende artikel af fhv. handelschef i Grønland *Hans Jacobi* om en af Axel Beck's forgængere, distriktslæge *Julius Bjarnov* (1900—1942), et fantastisk alsidigt begavet menneske — et livsforløb helt ud over det, man ellers kalder eventyrløst. Artiklen er skrevet i en rolig, nøgtern, måske lidt gammeldags stil, der danner en smuk ramme om Bjarnovs helt ualmindelige udfoldelser.

Hans Jacobi er ikke selv soraner, men han har to soranersønner: Professor i landmåling *Ole Jacobi* (S 1953) og arkitekt *Per Jacobi* (1957), begge født i Grønland.

I den af Historisk Samfund for Sorø Amt udgivne *Årbog 1979* skriver lektor *L. Balslev*, Sorø, en artikel: »Nogle navne fra Soraner-Biografierne 1584—1960«. På 18 sider omtaler han en række soranere, der er kendte fra Danmarkshistorien: Den politiske historie, kulturhistorien og lokalhistorien. Artiklen er en fin og original anmeldelse af Soraner-Biografierne, der kun kan glæde forfatterne.

I tidsskriftet *HAVEN* fra december 1979 fortæller landskabsarkitekt *Andreas Bruun* (1952) i artiklen: »Sneen, der trykkede hele sommeren« om den skade, sneen sidste vinter forårsagede i hans smukke have i en landsby på Sydstejns. Artiklen er forsynet med pragtfulde farvefotos.

I bladet *MOTOR*, i årets sidste nummer, fortsætter *Mogens Damkier* (R 1936) sine artikler om bilprøver (denne gang af Peugeot 505) og om motorcykler og knallerter.

Det smukke julehæfte *Jul i Sorø 1979* har flere artikler skrevet af soranere. Hæftet blev omtalt i Soraner-bladets decembernummer. Det kan her tilføjes, at hæftet også indeholder en fornøjelig artikel: »Nogle barndomserindringer fra århundredets begyndelse« af lektor *Chr. H. Andersen* (S 1921); kun kedeligt, at han skriver, at han aldrig brød sig særligt om at være på Akademiet, og at han ved sit 50-års studenterjubilæum stadig følte sig fremmed dér.

I 100-års jubilæumsudgaven af *Personalhistorisk Tidsskrift*, 1979, findes en artikel om »Pastor Aage Dahls præstehistoriske samlinger

i Rigsarkivet«, skrevet af overarkivar *Vello Helk. Aage Dahl* (S 1911), der døde i 1975, efterlod sig et meget stort materiale, særlig af genealogisk indhold, som der gøres rede for i artiklen.

Til slut skal nævnes to særdeles interessante artikler i *Naturens Verden* nr. 11—12, 1979. Først artiklen »Observatorium Tusculanum« af *Claus Thykier* (1955) om fundet af det observatorium, Ole Rømer (1644—1710) byggede på en mark ved Vridsløsemagle, og som man har søgt efter i 200 år. Claus Thykier har tidligere skrevet i Soraner-bladet om sit fund, men her får man meget mere at vide.

Og så til sidst den lærde, men dog letlæselige, pragtfuldt illustrerede artikel af ambassadøren og videnskabsmanden *Gunnar Seidenfaden* (S 26) om »Orkideen i kulturhistorien«. Hver af dens 25 sider giver en oplevelse, som ingen med blot en anelse af interesse for kulturhistorie bør snyde sig selv for.

Læsningen af disse artikler om vidt forskellige emner var en god oplevelse i juledagene — og vil også være det for den, der læser dem i det nye år. God fornøjelse!

AKR

## Årgang 1955

I anledning af vort 25 års studenterjubilæum har undertegnede taget initiativ til et arrangement fredag den 20. juni 1980 med følgende program:

Kl. 16,00: Koncert i Sorø kirke med Knud Vad.

Kl. 17,00: På Akademiet, Sorø Akademi Skole gennem de sidste 25 år ved lektor Ranvig.

Kl. 18,30: Reception på hotel »Postgården«.

Kl. 19,00: Middag sammesteds.

Der er udsendt meddelelse i begyndelsen af februar.

Skulle man ikke have modtaget brev (adresserne er taget fra Soranerbiografierne) bedes man snarest kontakte:

*Jørgen Krog-Meyer*,  
Spigerborggade 17, 6800 Varde.  
Telf. (05) 22 16 70.

*Chr. Eggert Hansen*, Svendborg.  
*Niels Carl Lilleør*, Frørup.  
*Jørgen Pedersen*, Kerteminde.



Gunnar Hoydal (S 60).

## Sproget på Færøerne

Af Gunnar Hoydal (S 60).

Et sprog, der ikke forstås i noget andet land. Et sprog, der ikke giver adgang til noget som helst. Et sprog for 40.000 mennesker isoleret midt ude i havet; et sådant sprog kan vel ikke have nogen fornuftig mening. Og at fastholde det i en verden med eksplosiv udvikling af massemedier og kommunikation, det er vel nærmest som at skære tungen af sig selv. Er det ikke et besværligt og helt unødvendigt sprog, kun opretholdt af simpel stædighed?

### Korrekt begravelse

Sådanne bemærkninger er det ikke så sjældent for en færing at høre om sit modersmål; og man hører på dem med et smil, når til sidst dommen falder, at dette sprog i hvert fald ikke kan have nogen fremtid for sig. For det var det samme, som blev sagt omkring år 1800, da oplysningstiden nåede Færøerne, og den første videnskabelige udforskning af sproget begyndte. Det gjaldt dengang om at indsamle og registrere resterne af sproget, inden man tvunget af nødvendigheden gik helt over til at tale dansk. Det mål, man i begyndelsen satte sig, var med andre ord at give det færøske sprog en respektfuld og korrekt begravelse.

Men det viste sig, at det var en begravelse, der lod vente på sig; der indfandt sig ikke mange begravelsesgæster, og den syge selv nægtede at gøre sin skyldighed. Og når man i dag betragter den strøm af bøger, der udgives på færøsk hvert år — i 1978 alene over 100 titler med et samlet oplag på omkring 160.000 eksemplarer — må man sige, at i stedet for en død i skønhed er det blevet til et ganske frodigt liv.

Paradoksalt er, at i det stillestående, midaldrelige samfund, der eksisterede frem til midten af forrige århundrede, i et samfund,

hvor mulighederne for at bevare sproget skulle synes ideelle, dér forfaldt det, mens det sidenhen i de virksomme udviklingsperioder, hvor forbindelserne udadtil voksede, og hvor det gamle sprog teoretisk måtte blive en begrænsning, dér lykkedes målrejsningen, og dér trivedes sproget.

At det gik sådan tilskrives i almindelighed den nationale vækkelse på Færøerne. Den bevidsthed om egen identitet, der nok havde eksisteret, men som først i slutningen af 1800-tallet med de ændrede økonomiske muligheder fremstod som en kvalitet, der gav tillid til egne kræfter. Samfundsmæssigt betød det, at man indtog havet for alvor, kulturelt, at man gik videre fra den vældige mundtlige overlevering af kvad og kæmpeviser og gav sig til at skrive.

### Nationalbevægelse

Forudsætningen var naturligvis, at man i mellemtiden havde fået et færøsk skriftsprog. Det skete omkring 1850, og foruden faste sproglige retningslinjer gav det et redskab, som viste sig at udløse mange bundne kræfter. De første fædrelandssange og en naturlyrik, som måske er blegnet siden, men som for sin tid virkede som en åbenbaring: Det var muligt at bruge sit eget sprog til andet end hverdagens praktiske gøremål.

Det blev da et mål for den nationale bevægelse, at færøsk skulle anerkendes som hovedsproget og tillades i skole og kirke. Det blev en lang kamp, hvor digterne og bibeloversætterne havde en stor betydning for udfaldet, og den sluttede først i 1938, da modersmålet blev festsået som undervisningssproget i folkeskolen.

### Pionerarbejde

Og alligevel fortsætter kampen. Nu ikke lænere så meget for sprogets overlevelse som for dets udvikling og fornyelse. For at gøre det til et smidigt instrument for enhver tanke og følelse; for et hjertesuk såvel som en teknisk beskrivelse af en filétfabrik. I den forstand er det stadig et pionerarbejde at skrive på færøsk. Der er så meget, der endnu aldrig er sagt, så meget, der endnu aldrig er skrevet.

Den situation sikrer i sig selv ikke resultatets kvalitet, men det er klart, at der ligger en stor inspiration i den fornemmelse, at den største del stadig ligger forude. Det giver et optimistisk arbejdsgrundlag, som mange forfattere på hovedsprogene sikkert kan misunde os.

Set udefra kan denne optimisme nok virke tossegod, for der er naturligvis praktiske vanskeligheder ved at tilhøre et så lille sprogområde. For at komme i forbindelse med omverdenen skal man have et andet sprog, som regel dansk, inden man når videre til andre sprog. Det føles ikke, som om man har skåret tungen af sig selv, men tværtimod at man er nødt til at have flere tunger i munden på én gang, og det er ikke altid let. Og i det daglige bliver ofte oversættelserne og betydningen af et ord eller en mening et urimeligt problem — for hele tiden dukker det spørgsmål op:



# Otto Mackeprang (S 13)'s gave af musiklitteratur og noder til Sorø Akademis bibliotek

Den nyligt afdøde vicekontorchef *Otto Mackeprang* (S 13) har i følge meddelelse til rektor fra landsretssagfører Caspar L. Borch (S 37) af 24. januar 1980 testamenteret sin store og værdifulde samling af noder (ca. 800 bind vokalmusik, operaer, oratorier, messer, korværker og sang) samt dertil enkeltsange, hvortil kommer en samling af musiklitteratur, bestående af ca. 400 bøger, hvoriblandt en del pjecer til Sorø Akademis Bibliotek, idet det er en forudsætning, at samlingen bevares udelt.

Allerede for en del år siden udtalte Mackeprang ved et besøg på biblioteket i bramfri vendinger sin mening om vor samling af bøger om musikhistorie og udtalte, at disse mangler ville han afhjælpe i sit testamente, og han holdt sit ord. Den 15. februar i år er samlingen blevet transporteret til Sorø i Ole Hoff Clausens (S 54) »rugbrød«! Og nu skal den katalogiseres og opstilles, hvilket bliver et større arbejde, men både skolen og biblioteket er Mackeprang meget taknemmelige for denne store og værdifulde gave, der uden tvivl er et udtryk for Otto Mackeprangs kærlighed til sin gamle skole, som han så ofte

gav udtryk for i udmærkede taler ved festlige lejligheder.

Biblioteket har i forvejen en sjælden samling af håndskrevne og trykte noder fra det 18. århundrede, der skyldes en anden trofast gammel soraner, geheimekonferensråd *Johan Bülow*, og nu har vi fået denne samling suppleret for det 19. og 20. århundredes vedkommende gennem Mackeprangs store testamentariske gave.

---

## Specielt legat til studier af Sorø Klosters historie

Afdøde tidligere kommunekasserer *Oluf P. Olsens*, Lynges kommune, født på Thorsagergård i Alsted, klassisksproglig student fra Sorø 1911, fik landbrugsuddannelse på Næsgaard og drev nogle gårde i en tid, var så antikvarboghandler i København fra 1925—34 og kommunekasserer i Lynges kommune fra 1947 til 1961.

Han var en meget flittig lokalhistoriker, der efterlod sig en større samling oplysninger om gårde i Alsted og Lynges og disses ejere gennem tiderne og om skovenes historie. Alt dette er indgået i Lokalhistorisk Arkiv på Sorø kommunes bibliotek, og en del møbler og antikviteter er overgået til Sorø Amts Museum.

Endelig er det i hans testamente bestemt, at en sum på 50.000 kr. skal danne grundlaget for et legat, hvis renter skal anvendes til hjælp til trykning og illustrationer af topografiske og genealogiske skrifter om Sorø Klosters gods fra klostrets oprettelse i 1145 og til godsets opløsning 1852—56.

Oluf P. Olsens optegnelser fylder et helt stålskab i arkivet, så der er noget at bygge videre på for interesserede.

---

## Oversættelse af det latinske postkort

Pastor Svend i Broager sender sin kammerat, lektor Svend i Sorø mange venlige hilsener. Jeg har med stor glæde erfaret af dit brev, at det forårsdigt af den berømte århusrektor, der er oversat af mig, vil blive trykt i et af forårsnumrene af »Soranerbladet« sammen med den originale latinske tekst, hvad jeg ikke havde regnet med. Tak skal du have! Jeg vidste ikke, at soranere også sang dette digt ved overskæringen, men hvilken melodi anvendes der? Er det Carl Niensens, eller er det den gamle melodi, som tilskrives Morten Børup selv, og som du ved spilles hver dag fra rådhusets klokkespil i Århus. Jeg synes, at den sidstnævnte er bedst både til den latinske og den danske tekst. Tillykke med din datters bryllup. Hav det godt!

Svend V.

---

## Sproget på Færøerne (fortsat)

Hvad er »rigtigt« færøsk? Der kan være betydelig uenighed mellem mere forsigtige sprogvogtere og mere optimistiske sprogbrugere, og det giver en afstand mellem det almindelige talesprog og det accepterede skriftsprog, så det for nogle færinger stadig er lettere at læse en dansk tekst end en færøsk.

Men selv om uenighed fortsat kan være stor, så er man enige om én ting: At uden sit eget sprog ville Færøerne være endnu mindre. En mørk afkrog af den yderste provins, nogle små knolde midt ude i ingenting. Og ikke som nu: en lille, men dog lysende plet i havet. (Fra »Vi i Norden«, nr. 1 1979).

# Et Sorø-tryks historie

Af Max Ebert (S 35).

Frants Nielsen fra Grenå (se: Soranerbladet 1979, 160), der blev gift med bisp i Aarhus Morten Madsens datter Ingeborg, havde en svoger, *Christen Nielsen Bundtz (Bonde)*, (Christianus Nicolaus Budæus<sup>1</sup>). Han blev i 1639 kannik og sognepræst ved Frue kirke i Aarhus mod at love at ægte formandens enke. Dette løfte holdt han ikke, men han »indgik i nær venskabsforbindelse« med sin tilkommende svigermoder, bispinden Kirsten Hansdatter, der dengang var omkring 40 år og moder til i hvert fald 5 børn.<sup>2</sup> Endog før Morten Madsens død i oktober 1643 optrådte de så uforståeligt, at det gav anledning til mange og grove rygter.

Deres fjender lensmanden Erik Grubbe til Tjele (Marie Grubbes fader) og klokkeren Hans Hansen Skaaning pustede kraftigt til ilden, og med Erik Grubbe (!) som undersøgelsesdommer blev Christen Nielsen suspenderet og i 6 år sat i forvaring på Havreballegård, hvor Erik Grubbe var lensmand. (Nuværende Marselisborg). Christen Nielsen havde dog allerede den 2.7.1643 ægtet bispedatteren *Ellen (Abelone) Mortensdatter*.

Klokkeren (og bogtrykkeren) Hans Hansen Skaaning, der i 1641 af bispem var afsat fra sin stilling, var særlig ivrig efter at ramme bispem og dennes familie, og han trykte i sit eget bogtrykkeri flere satiriske skrifter i den anledning.<sup>3</sup> Hans hævngræde blev hans død: I april 1651 lændede han sig for langt ud af en luge i domkirken tårn, hvorfra han ville udsponere livet i bispegården. Han blev dræbt ved faldet!

Først ved en herredagsdom 1649 blev bispem, der endog havde været anklaget for barnemord og trolderi, og Christen Nielsen fuldstændig frikendt, og Christen Nielsen Bonde blev udnævnt til kannik og lector theologiæ ved gymnasiet i Kristiania, hvor hans kone, bispedatteren, blev begravet 2.1.1679. Selv blev han begravet sammesteds 13.5.1679.

I et exemplar af: Gunde Rosenkrantz: De sacrosanctæ coenæ dominicæ vero sensu et usu ... Sorø, Typis Petri Jansonij, Acad. Typogr., M.DC.LIII.<sup>4</sup>) tyder meget på, at han selv har skrevet sit navn: *Nicolaus Bondhe*. Det er imidlertid tankevækkende, at bogen på forpermens inderside har fået indklæbet det kendte exlibris fra Säfstaholms bibliotek.

*Säfstaholm* ligger i V. Vingåker sogn i Södermanland i Sverrig og er nu indrettet til sindssygehospital. Stamfaderen til den grevelige slægt på Säfstaholm er imidlertid rigsråden *Claes Bonde* (1664–1726), og hans slægtning Gustav Trolle Bonde (1773–1855) lod opføre det pragtfulde slot med et prægtigt bibliotek og en af Sveriges største skulptur- og malerisamlinger. Man må derfor tro, at bogen efter 1679 er kommet til Sverige og dér er erhvervet af en Nicolaus (=Claes?) *Bandhe*.

Det lyder derimod næppe sandsynligt, at bogen skulle være kommet til Sverige som krigsbytte – for hvis det er Christen Nielsen Bonde, der har skrevet sit navn, var han jo flyttet til Kristiania i Norge (!) allerede i 1649–50 og blev derfor ikke berørt af svenskerne plyndringer i Danmark.

Biskop *Morten Madsen* døde »af en forunderlig og besynderlig sygdom« i oktober 1643 (på grund af konens levned?) Den 4. januar 1644 brød den svenske general Torstensson op fra Kiel og var efter en måned herre over hele Jylland. Han lagde garnisoner i flere af de jyske byer, herunder i Aarhus under ledelse af general Torsten Stålhandske. Han døde i Haderslev allerede i april samme år, og hans enke, Christina Horn, skænkede efter mandens bestemmelse en større bogsamling til akademiet i Åbo, som hun senere i 1646 personlig overleverede. Det drejede sig om næsten 1.000 arbejder, hvoraf størsteparten har tilhørt biskop Morten Madsen.<sup>5</sup> En mængde af bøgerne bærer nemlig hans navnetræk, især de bøger, som han havde indkøbt under sine studierejser i Tyskland, Holland og Frankrig i årene 1617–24, medens andre af bøgerne er senere dedicationseksemplarer. Kan »vor« bog have været dér?

Torsten Stålhandskes gave til hans fødeby brændte imidlertid ved Åbobibliotekets brand i 1827, således at Morten Madsens bibliotek for stedse er tabt.

Lad bogens skæbne stå hen i det uvisse! Det er i hvert fald en lille historie om et Sorø-tryk.

M. E.

NOTER:

<sup>1</sup>) Dansk Biografisk Lex. 3. udg. 3, 75.

<sup>2</sup>) Olrik, Oversigt ... Årsskrift 1925 ff, 44.

<sup>3</sup>) E-M VII 367.

<sup>4</sup>) Glahn, nr. 23.

<sup>5</sup>) O. Walde: Storhetstidens litterära Krigsbyten, Upsala & Stockholm (1916) I, 28, 40 og 221.

## Ejerlejligheder

### på Torvet i Sorø

I »Advokatgården«, Torvet 4 (opført 1850) sælges nu 3 helt gennemrestaurerede ejerlejligheder. Udsigt mod syd over Sorø Torv, udsigt mod vest over Sorø sø.

1 stor 3-værelses lejlighed på 2. sal med skrå vægge og stor altan mod vest (116 kvm.. Pris 650.000,- kr. på kontantbasis excl. omkostninger.

2 2-værelses stuelejligheder, ca. 82 kvm. Begge lejligheder koster 500.000,- kr. på kontantbasis excl. omkostninger.

Henvendelse advokaterne O. Linne-mann-Schmidt og Anne Andersen, »Advokatgården«, Torvet 4, 4180 Sorø, tlf. (03) 63 03 44.



## Den Soranske ildfugl

Kært barn har jo mange navne, og Fugl Fønix (der i min tid på skolen 1970-73 oftest kaldtes »brandhanen«) har endvidere ikke så få ydre fremtoninger. Ikke sådan at forstå, at den ynder at optræde som forklædningskunstner, nej, det er blot, som om de forskellige kunstnere i tidens løb har haft højst forskelligt opfattelser af det ædle fjerkrærs udseende.

Når så dertil kommer, at den i et ukendt antal tilfælde er blevet brugt (nogle vil sikkert mene: misbrugt) af soranere og andre i diverse øjemed, ja, så må antallet af Fønixvarianter efterhånden langt overskride antallet af varianter blandt Darwins berømte galapagos-finker.

For nu at undgå, at nogle af varianterne uddør uden at være tilbørligt indskrevet i stamtavlen over Fugl Fønix' afkom, vil jeg hermed efterlyse eksemplarer af de arter, der ikke må formodes at være »almindeligt kendte« (knappen i dens seneste udformning, blazermærket osv.) ældre varianter, private brev-hoveder, exlibris m.m., fortrinsvis (men ikke udelukkende) med soransk ophav og meget gerne med oplysninger om ophavsmand og -tidspunkt.

»Enestående« eksemplarer modtager jeg meget gerne til affotografering og påfølgende returnering – det er ikke nødvendigt at vedlægge frankeret svarkuvert! (Men gerne en adresse, tak.). Men ting og sager, der ikke udtrykkeligt ønskes retur, vil blive videresendt til Soransk Samfunds arkiv.

Resultater af denne efterlysning vil selvfølgelig blive publiceret i Soranerbladet, og en rigt illustreret artikel af betragtelig omfang vil nok være sjovere end en kort notits om, at »der kom aldrig et eneste svar!«

Per Salling,

Peter Fabersgade 16, st. tv.,  
2200 København N.

---

## Lidt om skolens middagsretter i skoleåret 1909-10

Blandt *Otto Mackeprang* (S 13)' efterladte bøger fandt Caspar Borch (S 37) en sangbog for »Baldur«, trykt i Sorø Bogtrykkeri i 1904. Den er interessant nok, men her skal blot omtales et lille hefte, der lå i den, hvor Mackeprang omhyggeligt har noteret, hvad der blev serveret til middag hele skoleåret igenem. Det ville fylde for meget at trykke det in extenso, men nogle »smagsprøver« kan der blive plads til.

Det er solid borgerlig med, der bydes på: Kalvesteg, oksesteg, lammesteg, bøf, frikadeller, flæskesteg og skinke. *Komodebøf* (hvad er det?). Gås serveredes 6 gange i årets løb og and fem gange. (Nu får alumnene kun gås én gang om året på mortensaften).

En jævnlige tilbagevendende konstellation er: *niggersuppe* og *gedebukkesteg* (hvad er det?). Helt ringe kan det ikke have været, for det serveredes på skolens stiftelsesdag den 31. maj! Som en formildende omstændighed serveredes chokolade og basser om eftermiddagen i samme anledning.

*Mandag den 25. oktober* fik man bøf og æblesuppe og pærer til dessert og om eftermiddagen chokolade og basser i anledning af *rektor (Hoffs) fødselsdag!* Ludvig Holbergs fødselsdag den 3. december fejredes også med manér: brun suppe, kogte høns med snitter, dyreryg, rødvin, lagkage og kaffe.

Suppe, kød og kage serveredes rundt regnet hver anden søndag. Chokoladesuppe og *giftkød* (hvad mon det sidste er?) og *høstakkesuppe??* Søndag den 20. marts (palmesøndag) konfirmationsmiddag: Suppe, kogt tunge, laks,

kalkun, rødvin, kransekage og kaffe.

Nogle af bladets læsere vil nok slikke sig om munden ved at læse om gamle dages velværd, men en og anden vil måske hefte sig ved, at dette skoleårs alumnere blev snydt for én gang andesteg. 6 gange and og seks gange gås skulle »Madålen« servere efter reglementet, men der må have været gode undskyldninger for at fravige det!

S. R.

---

## Holbergs fødselsdag på Rold Storkro

Holberg måtte dele hyldesten med Erik Sanders, da Soransk Samfunds jyske afdeling på behørig og traditionel vis fejrede baronens fødselsdag. Erik Sanders, der er flyttet til Fyn, trak sig tilbage som formand for Jysk afdeling, og under bifald og hjertevarme fra festklædte soranere og ledsagere, smukt klædte fruer, blev Erik Sanders genstand for tak og hyldest på Rold Storkro.

Departementschef Ole Perch Nielsen, der var aftenens Holberg-taler, bragte en afskedshilsen fra Soransk Samfunds bestyrelse og formand med ord, der blev ledsaget af liflige flasker. Den jyske kasserer, Merete Spliid føjede hertil med milde gaver den jyske bestyrelses tak, og endelig havde jysk afdelings nye formand, Hans Andersen, netop valgt til posten på den forudgående generalforsam-

ling, ordet for at fastslå og prise det arbejde, Erik Sanders sammen med fru Anne har gjort for jyske soranere, og den betydning, Anne og Erik Sanders har haft for kammeratskab og festligt samvær.

Batøk vil i mands minde være identisk med vore sommerfyldte Kristi Himmelfartsdage hos jer på Skadsholm, sagde Hans Andersen, og i mange år fremover vil Holberg fra sit elysium vemodigt mindes, da Erik Sanders stod i spidsen for hans jyske fødselsdag. Vi har ingen protokoller og ingen papirer i jysk afdeling, men jævnt og højtideligt står det skrevet med munterhed i alles hjerter, når vi i dag har besluttet at udnævne Erik Sanders til jysk ærressoraner med ret til at vælge den bedste batøkkæp og ved Holberg-fester den smukkeste dame. Fyn betyder fin, men finere blev det, da øen fik sin jyske ærressoraner, sluttede Hans Andersen.

Der blev også talt af fru Karen Wittusen og af Poul Lorenzen, der i 1980 kan fejre sit 75 års studenterjubilæum! Erik Sanders rundede af med glæde over soranske oplevelser i Jylland, og til slut belæste og morøde Ole Perch Nielsen selskabet med en åndfuld og informativ fødselsdagsforelæsning om Holberg som jurist. Han skrev den første juridiske lærebog på dansk, og også som jurist ville Holberg med hele sit virke »bringe sine landsmænd udi god smag«, sagde Ole Perch Nielsen.

## Frokosten i januar

Fremmødet var jo ikke stort til denne første frokost i det nye årti – men der var da 13 mere eller mindre gamle drenge og én pige, nemlig flg.: Dégn (21), Clausen (æres- og 25), Dan Fink (27), Stauning (29), Peter Waagstein (31), Rantzau (37), Iver Hasselbalch og Børge Jørgensen (begge 38), Henning Krog-Meyer (45), Margit og Per Salling (begge 73), Franz v. Jessen og Lars Dalgaard (begge 78) og John Christian Jensen (79).

Clausen ønskede de fremmødte et godt nytår og ønskede, at det nye år måtte blive et lige så godt »soranerår« m.h.t. aktiviteter, som det gamle havde været, ikke mindst takket være Østergaards indsats, både som rektor og som medlem af Samfundets bestyrelse. Som en tak for denne indsats adresseredes det efterfølgende Leve for skolen specielt til Østergaard. Despå spillede og sang Waagstein, der havde afsløret et opretstående i et hjørne af lokalet, såre skønt for til »Jeg ved et sted«.

Efter præsentationsrunden talte Fink med udgangspunkt i et avisudklip fra -34, hvor han skulle være omtalt som et lovende, ungt menneske (ja, han havde det ikke med!), om de mange muligheder, vi hver især har for at forme vor tilværelse ved de valg, vi skal tage. Og efter hvert valg sidder man så tilbage med spørgsmålet: valgte du nu rigtigt? Selv havde han haft lejlighed til at stille sig selv det spørgsmål nogle gange i løbet af året 1928 –

da han i løbet af få måneder sagde nej tak til at træde ind i Grønlands Styrelse, at overtage en købmandsgård i Seydisfjord på Island og at overtage en stilling i bygningsinspektoratet på Frederiksberg.

Dette bragte Waagstein ind på at berette, hvorledes han kom til Grønland som distriktslæge, og så rullede »snakken jo.

På et senere tidspunkt diskuterede Dégn, Fink og Stauning genbrugsflasker, og Stauning fremlagde en førsteklases patentløsning på problemet: fyld flaskerne op med hjemmelavet vin! – Man er så bare nødt til hvert år at øge produktionen med 25 liter for at få fyldt de flasker op, der kommer til, hver gang man får lyst til lidt af den »ægte vare«! Dette fik Clausen til at indskyde, at den dyreste bog, han nogensinde har fået foræret, er Glob's Brændevinsbog. – Og da der nu blev snakket om brændevin, kunne Fink fortælle, at hans oldefar havde haft et brændevinsbrænderi, og at han havde leveret masken til opfedning af stude, som så stod i en evig brandert og lænede sig op ad hinanden. Desværre tabte de tænderne af det. (Stauning i baggrunden: Fik de så protese???)

Da opbruddets time nærmere sig, kom værten ind og takkede for den tid, vi havde kendt hinanden, han holder op pr. 1. februar for at hellige sig sin have (Hansens Familiehavn i Pilestræde) og sit barnebarn. Men der er fundet en afløser, og vi fortsætter på stedet. Værten er i øvrigt selv gammel soraner, fortalte han – han har været tjener på Parnas i begyndelsen af 50'erne!

Afskedens time kom som sædvanligt ved 2-tiden; men ikke mindre end 8 af de 14 frokostdeltagere fejrede lidt senere det søde gensyn på Prætorium med diverse vådt. Og hvor længe det varede? Tja –

*Salling.*

## Soranerfrokosten den 7.-2.

Vi var mødt ialt 16 mand frem, trodsende dårligt føre og glatte veje. Nogle kom for at høre Hans Andersen, men vejret, usikre forbindelser og ængstelse for ikke at kunne komme tilbage til det jyske havde bevirket afbud. Slige forhold gjorde sig ikke gældende for Hans Jørgensen (S 33) fra Struer, og han havde endda fået lokket sin bror Knud (34) med; han er ellers svær at få frem på trods af, at han bor på Frederiksberg og enkelte gange har hygget sig med os ved nachspielet.

Desuden var vi æresmedlemmerne Krog-Meyer (R 09) og Clausen (S 25); Suhr (S 14), Krog-Meyer (S 18), Brorson (S 21), Dégn (R 21), Kongsted (R 26), Mikkelsen (R 29), Waagstein (S 31), Taarnhøj (S 37), Saxtorph (S 40), Winther-Jensen (S 1954), Dalgaard, Holme-gaard og Jølver (alle tre S 78).

Formanden bød velkommen, og da man havde ladet »Jeg ved et sted...« duplikere med alle versene, mente han, at vi skulle synges i hvert fald 2 vers, men det faldt så ynkeligt ud, at vi hurtigt opgav denne fornyelse af

## Memo

vore traditioner. Ganske vist gav foranden hurtigt ordet frit, men det blev mere til, at vi lod snakken gå mand og mand imellem ved de små borde, mens vi gjorde indhug i den fremsatte frokostenretning. Først til sidst og på direkte opfordring kom Saxtorph frem med nogle indtryk fra sin sidste tur til Rom; Waagstein fortalte erindringer fra sin tid på Grønland, og Kongsted røbede, at han kom næsten direkte fra Saudi-arabien (hvor der officielt er spiritusforbud).

N. Sx.

Ved soranerfrokosten den 6. marts fortæller kulturredaktør ved Jyllandsposten *Hans Andersen* (S 51) om, hvordan det er at være litteraturanmelder. (Han måtte sende afbud den 7. februar).

---

### ADRESSEFORANDRINGER

meddeles til kassereren!

---

## Runde fødselsdage i marts

Soransk Samfund lykønsker følgende kammerater, der har rund fødselsdag i marts 1980:

3. Civilingeniør Jørgen Blom (f. 1930), Snogegårdsvej 61, 2820 Gentofte.
5. Fabrikant Jørgen Skjerbæk (f. 1905), Middelfartgade 8, 2100 København Ø.
8. Seminarielektor, cand. teol., et mag. Kaj Viderø (f. 1905), Fyensvej 22, 2800 Lyngby.
8. Lektor, cand mag. Lilli Viderø (f. 1905), Duevej 21, 2000 København F.
13. Cand. polit. Jørn Børglum Jensen (f. 1930), Tværvej 78, 2830 Virum.
13. Disponent Bent Kernert (f. 1920), Ved Bellahøjvej 13 A, 2., 2700 Brønshøj.
14. Overtoldassistent Alfred Gorm Jacobsen (f. 1895), Dalstrøget 95, 2860 Søborg.
15. Købmand Sven Hansen (f. 1895), Holbergsvej 2, 4180 Sorø.
16. Tandlæge Ulf Kaarsberg (f. 1895), c/o Jacobsen, Frydendalsvej 31, 2000 København F.
16. Amtskontorchef, cand. jur. Thomas Opstrup (f. 1930), Alkjærhøj 16, 6950 Ringkøbing.
17. Kontorchef Benny Schaldemose (f. 1920), Fuglegårdsvænget 26, 2820 Gentofte.
18. Lektor P. F. Truelsen (f. 1905), Vestergade 3, 4180 Sorø.
21. Salgsleder Jørgen Gudmand (f. 1920), Fredensvej 25, 2970 Hørsholm.
24. Civilingeniør Ernst Jessen (f. 1905), Kilholmvej 28, 2720 Vanløse.
24. Overlæge, dr. med. Flemming Kiørboe (f. 1910), Wienersvej 5, 2830 Virum.
24. Overbibliotekar Karen Trosborg (f. 1920), Frugthegnet 7, 2830 Virum.
26. Erik Bølling (f. 1905), R.D.I. Box 525, Wiscasset, MAINE 04578, USA.
26. Dekorator Peter Jørgensen (f. 1930), Banvej 24, 4180 Sorø.
28. Tandlæge Børge Assing (f. 1900), Købækvej 4, 4230 Skælskør.
29. Asger Boesgaard (f. 1905), 31 Muller Ave., San Fransisco, Californien 94110, USA.
29. Arkitekt, m.a.a. Mogens Egede Glahn (f. 1930), Ved Hegnet 18, 2960 Rungsted Kyst.
31. Antikvar Sverri Dahl (f. 1910), Sandagerdi, 3800 Thorshavn.

---

### MEDLEMSKONTINGENTET for 1980

foreslås fastsat til kr. 65,00, for juniormedlemmer (fra og med årgang 1973) — samt for medlemmer, fyldt 67 år — dog kun 30,00. Medlemmer, som aftjener deres værnepligt, er kontingentfri et år, når meddelelse gives til:

### SORANSK SAMFUND: Kassereren

Civilingeniør S. Kamman  
Tobaksvejen 10 2860 Søborg  
(01) 69 11 44  
Postgiro 4 00 17 10

### BETALING

Til de medlemmer, der er bosat i Danmark, på Færøerne, i Norge, Sverige, Finland og på Island fremsendes fortrykte girokort. Medlemmer bosat i det øvrige udland, bedes tilsende os en check trukket på en dansk bank og lydende på danske kroner (det koster ellers Samfundet d.kr. 15,00 at indløse en check). Denne indbetaling må gerne komme kassereren i hænde uden yderligere opfordring, hvorved Samfundet sparer tid og penge til opkrævning.

---

### HENVENDELSER vedrørende:

#### SORANSK SAMFUND stiles til:

Overlæge Palle Taarnhøj  
(Soransk Samfunds formand)  
Københavns Amts Sygehus  
2600 Glostrup  
(02) 96 43 33, lokal 476

---

#### SORANERBLADET: Redaktion

Svend Ranvig  
Kongebrovej 28  
4180 Sorø  
(03) 63 08 57 (bedst 18—19)

---

#### SORANERBLADET: Administration

Direktør Finn Harlang  
Dronningens Tværgade 30, 1302 København K.  
(01) 13 86 66

---

Sorø Bogtrykkeri ApS  
Alléen 9, 4180 Sorø  
(03) 63 05 75

---